

інформації. Предложені рекомендації касательно улучшения качества, мобильности и эффективности предоставления информационных услуг посредством активизации исполнителями аналитического мышления.

Ключевые слова: аналитическое мышление, информационно-аналитическое обеспечение, формирование аналитического мышления.

O. V. Karpenko

Analytical Thinking of a Library Specialist While Forming Secondary Information

The topical problem of a library specialist's analytical thinking formation while compiling secondary information is analyzed. Some recommendations on improving the quality, mobility and efficiency of informational services through activation of analytical thinking by performers are suggested.

Key words: analytical thinking, informational and analytical provision, formation of analytical thinking.

УДК 002:001.82

О. П. Дорофеева,
наук. співроб. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УКЛАДАННЯ РЕФЕРАТИВНИХ ОГЛЯДІВ

Висвітлено практичне значення реферативного огляду, теоретичні та методологічні засади реферування, шляхи подальшого розвитку даного виду вторинного інформування. Розглянуто класифікацію та компаративну характеристику оглядової та реферативної інформації. Описано методи підготовки реферативного огляду.

Ключові слова: реферування, реферативний огляд, вторинна інформація, згортання інформації, інформаційний потік, інформаційно-аналітичне забезпечення.

Постановка проблеми. Сьогодні немає потреби уточнювати переваги класичного реферування. Цей спосіб конденсування та кумулювання інформації виник ще наприкінці XVIII ст. як відповідь на потребу науковців якнайповніше володіти та обмінюватися відомостями про нові доробки у своїй галузі в умовах зростання потоку інформації.

У сучасній Україні реферуванням досить активно займаються фахівці всіх наукових бібліотек. Разом із тим доводиться констатувати, що такий спосіб

фактографічного фіксування нової інформації, як реферативний огляд, використовується нині досить рідко. До такого висновку ми дійшли, коли, намагаючись удосконалити цей напрям у відділі науково-реферативної інформації ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, шукали інформацію про реферативний огляд та зразки самих реферативних оглядів. Дослідження інтернет-ресурсів та бібліотечних фондів, а також статистики відвідувань сторінок із реферативними оглядами на порталі нашої бібліотеки свідчить, що реферативний огляд як жанр наукової комунікації є ефективним засобом конденсування, накопичення й упорядкування наукової інформації, здатним значною мірою задовольнити наукові запити користувача, але сьогодні він несправедливо забувається. Поширеним цей жанр є лише серед студентства як початкова наукова робота, що, з одного боку, доводить ефективність та актуальність реферативного огляду, але з іншого – через масовість та непрофесійність призводить до профанування та стагнації жанру замість розвитку та плідності¹. Слід зазначити, що за кордоном жанр реферативного огляду є широкоживаним і затребуваним.

Відомо, що оглядам притаманна багатофункціональність. Як зазначає сучасний класик інформатики Д. Блюменау, огляд, виникнувши на початку минулого століття спочатку як вид суто інформаційний, із функціями орієнтування в документальних та інформаційних потоках, із плином часу став набувати аналітичних рис та виконувати гносеологічні, організаційні та інші функції. Практичну площину даного дослідження щодо наукової діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського обґрунтовує така його теза: «Усвідомлення факту багатофункціональності різних видів документів, зокрема оглядів, дозволяє

¹ Для обґрунтування такого припущення можна навести думки О. Гречихіна: «У реферативних виданнях найбільше поширення отримав так званий фактографічний (інформативний) реферат – конспективний виклад змісту документа. Таке «конспектування» – перший описовий ступінь наукового вивчення документальної інформації (а саме таким, зазвичай, і є студентський реферат – *О. Д.*)... Але навіть описова характеристика змісту документального джерела у рефераті («короткому викладі») через недостатню компетентність інформаторів веде до суб'єктивізму, інтуїтивізму і, як наслідок, – неефективності, інформаційної надлишковості. Наукове вивчення вимагає виявлення новизни, цінності та корисності документальної інформації. А це неможливо без попереднього знання й узагальнення усієї фактичної інформації у системі соціального спілкування, у даній сфері суспільної діяльності, тобто без певної компетентності бібліографа (референта – *О. Д.*)» [4].

повніше використовувати резерви документальної інформації у процесі інформаційного обслуговування фахівців» [1, с. 103–104]. Адже мета огляду – дати споживачеві узагальнену картину сучасного стану питання, переклад, аналіз та узагальнення численних розрізнених даних [10]. Ця наукова робота є частиною НДР «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної освіти, науки і практики України», яка виконувалася колективом ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського впродовж 2009–2011 рр. під науковим керівництвом кандидата історичних наук О. Яценка.

Метою статті є дослідження сучасного стану жанру реферативного огляду, виявлення факторів його дієвості, розкриття методологічних засад реферування. Об'єктом дослідження є ефективність реферативної інформації. Предмет дослідження – процес і методологія укладання реферативного огляду (РО).

Для досягнення зазначеної мети виконано такі завдання: аналіз теоретико-методологічних і термінологічних засад реферування в цілому та реферативного огляду зокрема, визначення його місця серед інших жанрів вторинної інформації, вивчення особливостей та технології створення РО, дослідження стану та перспективності розвитку зазначеного напрямку в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Аналіз наукових досліджень. Теоретичні засади реферування вивчали В. Соловйов, Д. Блюменау, О. Гречихін, І. Здоров, Н. Гнедіна, А. Корюкова, І. Кравченко, В. Лутовинова, Н. Яцевич, Н. Зайченко, Н. Кушнарєнко, Н. Колкова, В. Пастухов, М. Сорока, О. Яценко, чії роботи становлять теоретичну базу цього дослідження. Приміром, М. Сорока характеризує огляд як «синтезований текст, в якому подано зведену характеристику певного питання чи проблеми, що базується на використанні інформації, отриманої з ряду першоджерел за певний проміжок часу». Характеризуючи РО, М. Сорока відзначає, що він «вміщує систематизовані та узагальнені відомості щодо стану і шляхів розвитку певної галузі науки, техніки й виробництва» [14, с. 31–32].

Основна частина. Розглянемо докладніше поняття «реферативний огляд» (РО). Літературне явище огляду є добре вивченим і розвинутим. Д. Блюменау

визначає огляд як різновид творів науково-технічної літератури, що містять зведену характеристику стану певного питання зі ступенем згорнутості, який є необхідним і достатнім для орієнтації певної категорії споживачів інформації у документному чи інформаційному потоці [2, с. 96]. В. Пастухов у своєму визначенні суттєво уточнює, що огляд як особливий вид наукової літератури містить виклад найбільш важливих відомостей на визначену тему і в певних часових межах: «виконаний на засадах узагальнення й оцінки <...> інформації за певний період». Науковець виокремлює дві великі групи оглядів залежно від їхніх функцій – загальнонаукові (фільтрувальна, аналітична, синтезувальна, фіксувальна та стимулювальна функції) та прагматичні (інформаційна, довідкова, навчальна, пошукова функції) [13]. А. Корюкова вводить до визначення огляду методологічні ознаки: це – концентрована інформація, яку отримано в результаті відбору, аналізу, систематизації та логічного узагальнення відомостей із великої кількості першоджерел. Вона класифікується залежно від предмету аналізу, мети укладення, призначення, видів використаних першоджерел, широти тематики, наявності порівнянь та прогнозів, періодичності підготовки, функціонального призначення в документальній системі – на аналітичні, ситуаційні, тематичні, проблемні (проблемні далекої перспективи), а також способів розповсюдження [8]. У контексті визначення огляду цікавим є зауваження О. Гречихіна, що «огляд як документальний спосіб інформаційного управління втілює у собі найбільш важливі достоїнства інших способів – бібліографічного та реферативного, підсилюючи їх новими якостями та піднімаючи їх до рівня оригінального літературного твору» [5]. Однак, з іншого боку, це показує, наскільки продуктивним і гнучким може бути розвиток даних видів вторинної інформації. Таку перспективу окреслює і Д. Блюменау: «...У практиці роботи служб науково-технічної інформації виробляється кілька «проміжних» аналітичних документів (між критичним рефератом та аналітичним оглядом), що призначені переважно для керівних працівників... до них відносяться, наприклад, інформація провідному фахівцю, інформаційна довідка, технічна записка тощо» [1].

Визначення реферату є стандартизованим: це – «короткий виклад змісту документа чи його частини, що включає основні фактичні відомості та висновки, які є необхідними для початкового ознайомлення з документом та визначення доцільності» [3, с. 5]. Разом із тим відомо, що більшість фахівців не вважають його всеохоплюючим і вичерпним. Так, О. Гречихін [4] зауважує, що реферат відображає, ідентифікує не взагалі зміст відповідного твору (документа, видання), а лише новий, цінний і корисний зміст (приріст науки, знання). Принциповою вимогою до реферату є його нейтральність щодо оцінки першоджерела: в інструкції для реферування РЖ ВІНІТІ (1963 р.) наголошено, що реферат не повинен відображати суб'єктивні погляди референта у питанні, яке розглядається, а також оцінки референтом висвітлюваної ним публікації.

У працях О. Гречихіна спостерігається такий синонімічний ряд на позначення терміна «реферативний огляд» (РО): поліреферат, оглядовий реферат, зведений реферат. Функції та властивості РО найбільш виразно проявляються у його компаративній характеристиці поряд з іншими видами оглядів. РО є спорідненим із бібліографічним за своїми функціями розв'язання суперечності між обсягом інформаційних потоків та фізичними можливостями їх сприйняття окремим фахівцем, зазначає Д. Блюменау [1, с. 96]. Однак, якщо бібліографічні огляди є формою документного обслуговування і з'являються в результаті метаінформативного згортання, то РО спрямований на орієнтування споживачів інформації не в документних, а в інформаційних потоках, тобто в сукупності фактів і концепцій, незалежно від джерел, з яких їх вилучено, причому в такий спосіб, щоб висновки робив читач (не референт). Тому РО не можна віднести до сфери концептографічного обслуговування – вони є формою фактографічного інформаційного обслуговування і результатом інформаційного згортання. Аналітичні ж огляди є носіями нової, ситуативної інформації, спеціально синтезованої для задоволення потреб у ній. Автор наголошує, що при цьому РО є не творами другого сорту, а так само «першосортними», як і аналітичні, з тією різницею, що в них різні функції (фактографічна у РО та концептографічна в АО) і цільове призначення [2].

У доступних джерелах не вдалося виявити спроб класифікації РО. Гіпотетично це можна пояснити недостатньою вітчизняною практикою цього виду згортання, що, у свою чергу, може бути пов'язано із суто економічними реаліями. Природно виокремлювати РО за класифікацією рефератів, а також цільовим призначенням. Розглядаючи оглядово-аналітичні документи, Н. Кушнарєнко класифікує їх за різними ознаками: «за глибиною гортання інформації розрізняють аналітичні огляди, які містять аргументовану оцінку інформації, рекомендації з її використання і реферативні огляди описового характеру» [10, с. 311]

Методологічний аспект РО обумовлений призначенням вихідного документа, вимогами жанру, а також особливостями його сприйняття. Психолінгвісти вказують на складність процесу сприйняття і непередбаченість його результатів для будь-якого тексту, реферативний же текст має свої стилістичні особливості. Закономірності сприйняття реферативного тексту описував, зокрема, І. Кравченко [9]. Він посилається на думку американських психологів про те, що вилучення надлишкової інформації підвищує ступінь уваги й ускладнює роботу споживача інформації, а це пов'язано з природною необхідністю пауз і повторень (при сприйнятті). У рефератах, особливо інформаційних, згорнута інформація є конденсованою, через що текст сприймається з певними труднощами суб'єктивного й об'єктивного порядку. Сприйняття – це завжди розшифровка загального смислу, котрий стоїть за повідомленням, що безпосередньо сприймається, тобто це складний процес виявлення найбільш істотних елементів висловлювання, перетворення розгорнутої системи повідомлення на ту ж думку, смисл, що стоїть за ним.

Отже, у процесі реферування завжди виникає необхідність долати суперечності через об'єктивно несумісні вимоги – забезпечити як максимальну повноту, так і мінімальний обсяг. Інша складність – уникати власної оцінки, не проявляючи власних симпатій чи антипатій, але поряд із цим, особливо у рефератах із суспільних наук – критично ставитися до положень явно помилкових чи неправдивих. І. Кравченко ставить в обов'язок референта непрямо

відмежуватися від помилкових чи сумнівних концепцій автора у значенні: відведення його концепції належного місця [9].

Роботу референта як посередника між автором і читачем можна порівняти з роботою перекладача, оскільки обом доводиться використовувати такі лексичні трансформації, як конденсування, генералізація значень, смисловий розвиток, компенсація тощо.

З погляду методологічної концепції РО, необхідно розглянути надзвичайно актуальну роботу білоруського вченого Н. Яцевича [16], котрий описав інформаційно-цільовий підхід (ІЦП) у згортанні інформації первинного документа як один зі шляхів оптимізації процесів згортання інформації, за якого текст розглядається у вигляді ієрархії комунікативно-пізнавальних програм. Н. Яцевич вказує на проблему сучасного згортання – коли до його основи закладається відоме – замість нового, невідомого (невідоме складається з відповіді на запитання «що?», «для чого повідомляється?»). Побудовані у такий спосіб вторинні документи хоча й забезпечують запити щодо предметного змісту, але залишають поза увагою запити щодо проблемно-цільового змісту. Використання ж ІЦП дає змогу виокремлювати не тематичну інформацію в повному обсязі, а лише смислову. Сутність ІЦП полягає у з'ясуванні, для чого укладено текст, тобто – якими є мотив і мета спілкування, у контексті якого породжується й інтерпретується текст, якою є та точка відліку, що зумовила породження саме даного, а не якогось іншого тексту, яким є комунікативно-пізнавальний мотив повідомлення. Такою точкою відліку може бути: а) демонстрування в тексті нового підходу до відомого предмета аналізу; б) представлення конкретного рішення завдання або конструювання нового предмета дослідження; в) цільова компіляція (оглядовий аналіз) наявного практичного матеріалу з метою його систематизації. Нерідко ці завдання поєднуються. На використання ІЦП накладає відбиток різниця у підходах до аналізу тексту при складанні анотацій, рефератів, оглядів.

Отже, згідно зі схемою інформаційно-цільового аналізу тексту в застосуванні до реферування, він складається з чотирьох блоків:

- мета первинного документа;
- основні тези;
- розгортання основної тези;
- результати, висновки та рекомендації за підсумками (інформативний блок).

При написанні огляду реалізується як метаінформативний (вказівки на результати), так й інформативний (самі результати) рівні. ІЦП оптимально вирішує суперечності між вимогою до стислості реферату та його інформативності, а також між вимогою відсутності оцінки поряд із критичним ставленням до змісту першоджерела.

Практичне застосування ІЦП описує О. Гречихін, називаючи цей підхід стосовно реферування – рекомендаційним реферуванням [5]. Він вказує на те, що при реферуванні літератури з суспільних наук без оцінки документальної інформації, яку містить реферат, не обійтися, і це підтверджує досвід Інституту. Сутність же рекомендаційного реферування зводиться до виявлення й відбору лише тих даних, які, за результатом ціннісного вивчення змісту першоджерела, мають значення з погляду їх практичного використання в певній сфері суспільної діяльності певним споживачем. Укладач такого реферату повинен знати не тільки фактичний стан справ у даній галузі суспільної діяльності, але й її внутрішню та зовнішню кон'юнктуру, панівні тенденції та перспективи розвитку, а також враховувати рівень освіти, соціально-психологічні особливості відповідного споживача інформаційної продукції.

Метод РО, на думку О. Гречихіна, є єдиним, який дозволяє повною мірою представити екстраговану нову інформацію у певній галузі щодо конкретного питання. Його основні переваги – отримання максимальної інформативності, оскільки відпадає необхідність в інформаційній характеристиці кожного реферованого документа. До того ж РО може бути трьох різновидів: сигнальним, оцінювальним та рекомендаційним. Розрізняють також вузькодисциплінарні та міждисциплінарні огляди.

РО складається на певну кількість документів-першоджерел² і є зведеною характеристикою певного змісту документів – критерієм зведення може бути будь-яка типологічна характеристика першоджерела, також різними можуть бути знакові форми реферату (текстові, ілюстративні, табличні та різні їхні комбінації). У зв'язку з цим, О. Гречихін вважає недостатнім визначення РО, укладеного за кількома першоджерелам, що поєднані лише спільною тематикою змісту [5]. Скорочення строків підготовки та випуску реферативних видань за рахунок використання ЕОМ сприяє подальшому підвищенню їхніх сигнальних якостей.

М. Сорока, вивчаючи терміносистему науково-інформаційної діяльності, зазначає, що процес реферування – найтипівіший процес інформаційного аналізу, пов'язаного з вивченням і обробкою документів з метою вилучення із них найсуттєвіших відомостей та (або) їх узагальнення. Його елементами є відбір і опис, оцінка, систематизація та узагальнення фактографічної інформації [14]. З погляду реципієнта, реферат є знаряддям пошуку нових знань та ідей, узагальнень і практичних завдань, виявлення нових напрямів та тенденцій розвитку проблеми (теми) для розроблення теорій, створення нових методів дослідження, прогнозування, інформаційного забезпечення тощо [10]. Як відомо, огляд містить у стислій формі систематизовані відомості з досліджуваних питань, про їхній стан, рівень та тенденції розвитку з аргументованою критичною оцінкою та рекомендаціями. Основна частина огляду охоплює вступну частину, аналітичну частину, висновки, додатки, причому обов'язковий елемент огляду – аналітична частина. У вступі має міститися коротке обґрунтування вибору теми огляду, окреслено часові межі аналізованого періоду та зазначено види використовуваних документів, вказано на зв'язок огляду із попередніми оглядами даної тематики.

Особливості складання РО впливають з його визначення: це має бути огляд за жанром і реферат за стилем. Це зумовлено функціональним призначенням такого огляду – надавати нову фактографічну інформацію без оцінювально-

² Щодо кількості джерел дослідження В. Пастухов [13] стверджує про можливий діапазон від 10 до 250 первинних публікацій, тоді як інші автори вважають, що джерела, які охоплює оглядач, може бути менше 10, навіть одне.

порівняльних зауважень з метою саме орієнтування читача в документному чи інформаційному потоці, а не навчання чи інструктування його для прийняття рішення щодо певного практичного завдання.

Відомо кілька методик складання огляду. Розгорнуту поетапну методику складання огляду пропонує Н. Колкова [6], розкривши таку послідовність та характеристику технологічних операцій формалізованого складання огляду: підготовча стадія (розроблення завдання на укладання огляду, укладення списку літератури, складання частотного словника, побудова рубрикатора, складання плану огляду), основна стадія (підготовка тексту огляду та його редагування), завершальна стадія (підготовка довідкового апарату до огляду, оформлення огляду). Д. Блюменау пропонує більш узагальнені етапи створення огляду: розроблення плану, збір відповідної літератури (до того ж «джерела поточної бібліографічної інформації, періодичні та продовжувані видання слід переглядати у зворотній хронологічній послідовності»), аналіз джерел (складання картотеки та конспектування відповідних джерел), написання огляду [2]. Слід зазначити, що користування Інтернетом та сучасними ІКТ значно спрощують пошук першоджерел для укладання РО, а також їх систематизації за допомогою програми текстового редактора Word. Власне, третій етап, а саме в частині конспектування підбраної літератури, і є визначальним у складанні різних видів оглядів (бібліографічного, реферативного, аналітичного), оскільки саме в цей час визначається характер, рівень згортання, ступінь аналітичності матеріалів огляду. «У випадку бібліографічного огляду конспект, зазвичай, має анотативно-реферативний характер, у випадку реферативного огляду – реферативно-фактографічний характер, у випадку аналітичного – також реферативно-фактографічний характер із оцінно-порівняльними зауваженнями» [2]. Із цього очевидним є пограничний статус РО між бібліографічним (анотованим) та аналітичним, що вимагає від укладача глибокого розуміння суті РО.

Щодо форми викладу РО жорстких рамок не встановлено, прийнятним є широкий діапазон: від детального, «плавного» опису до розгорнутої порівняльної таблиці параметрів або властивостей предметів огляду із пояснювальною

запискою до такої таблиці [1]. О.Гречихін зауважує, що жанр оглядового реферату не обмежує укладача у формі подання: зведені реферати не завжди мають характер зв'язного літературного твору. Це може бути добірка певних окремих рефератів, які науковець пропонує називати полірефератом – реферативним твором на основі реферативного посібника та реферативного видання (огляд же у формі зв'язного тексту пропонує називати монорефератом). Зв'язок між окремими рефератами у такому творі може бути різноманітним: від формального (за абеткою авторів та заголовків першоджерел, у послідовності нумерації, прийнятої в даному виданні тощо) до систематичного – відповідно до прийнятої класифікації (наприклад, УДК), до зведеного реферату, реферативного огляду [4].

Щодо змісту РО, то вимогою жанру є наведення поглядів різних авторів, тому в РО необхідно, за можливості, проаналізувати усі точки зору з максимальною об'єктивністю (без проявів особистого ставлення укладача, на відміну від аналітичного огляду). Етап синтезування, тобто складання власне огляду, охоплює літературно-стилістичну обробку тексту, перевірку логічної послідовності викладу відповідно до способу викладу (індуктивного, дедуктивного чи інструктивно-методичного). Висновки повинні мати відомості про виявлені нові напрями, тенденції та перспективи розвитку і бути максимально лаконічними та зрозумілими [1]. Як відомо, існує два види рефератів – інформаційний (передає фактичні та теоретичні відомості, аргументи, основні дані та висновки оригінальних документів) та індикативний (містить тільки найважливіші аспекти змісту первинного документа, його основне цільове призначення – привернути увагу користувача до наукового документа) [9]. Отже, для створення РО необхідно застосовувати метод інформаційного реферування, оскільки він не стільки допомагає читачеві зорієнтуватися в інформаційних потоках, скільки розкриває стан проблеми та висвітлює різні точки зору на неї, показує напрями розвитку тощо.

Відділ науково-реферативної інформації ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського пропагує реферативний жанр наукової комунікації,

також розвиває напрям оглядово-реферативного інформування. Найбільш актуальні для читачів теми реферативних оглядів визначаються за результатами анкетування користувачів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Для привернення уваги більшої кількості потенційних споживачів до цієї інформації можна запропонувати використання веб-порталу бібліотеки, а саме – презентацію на головній сторінці оновлюваного оглядово-реферативного розділу, публікацію вступних частин оглядів, в яких розкривається актуальність теми із традиційним гіперпосиланням «Читати далі».

Висновки. Проблемами для подальшого дослідження залишаються ті, на які вказував І. Кравченко, – проблеми зворотного зв'язку, серед яких: комплекс взаємодії з активом штатних та позаштатних референтів, вивчення динаміки та розроблення методів передбачення змін у потребах споживачів інформації. Залишається цікавим та перспективним завдання використання комп'ютерних технологій у процесах реферування та складання оглядів. Крім того, деякі книгозбірні України, розвиваючи досвід бібліотек західних країн, почали надавати платний доступ до своєї вторинної продукції, як, наприклад, Державна науково-технічна бібліотека України³. Немає сумніву, що вимоги ринку справляють певний вплив на створення реферативної інформації – її якість, терміни публікації тощо. Отже, вивчення такого впливу також може становити науковий і практичний інтерес.

Література

1. *Блюменау, Д. И.* Информационный анализ/синтез для формирования вторичного потока документов : учеб.-практ. пособие / Д. И. Блюменау. – СПб. : Профессия, 2002. – 240 с. – (Специалист).
2. *Блюменау, Д. И.* Информация и информационный сервис / Д. И. Блюменау ; АН ССР. – Л. : Наука, Ленингр. отд-ние, 1989. – 190 с. – (Наука и технический прогресс).
3. ГОСТ 7.0-84. Библиографическая деятельность. Основные термины и определения. – Введ. в дейст. 1986-01-01. – Москва, 1985. – 24 с. – (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
4. *Гречихин, А. А.* Общая библиография [Электронный ресурс] : электрон. учеб. / А. А. Гречихин. – Текст. дан. – М. : Центр дистанц.

³ http://www.uintei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=305

образования МГУП, 2001. – Режим доступа: <http://www.hi-edu.ru/e-books/CB/index.htm>. – Загл. с экрана.

5. *Гречихин, А. А.* Развитие системы информационных изданий: историко-книговедческий анализ / А. А. Гречихин // Книга. Исследования и материалы : [сборник]. – М., 1973. – Сб. 27. – С. 28–48.

6. *Колкова, Н. И.* Методика формализованного составления обзоров / Н. И. Колкова // Информационная культура личности: диагностика, технология формирования / Гендина Н. И., Колкова Н. И., Скипор И. Л. – Кемерово, 1999. – Ч. 2. – С. 45–88.

7. Концептуальна модель системи інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України / [уклад. О. М. Яценко ; наук. ред. П. І. Рогова]; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : [б. в.], 2011. – 27 с.

8. *Корюкова, А. А.* Основы научно-технической информации: учеб. пособие / А. А. Корюкова, В. Г. Дера. – М. : Высш. шк., 1985. – 224 с.

9. *Кравченко, И. Н.* Теоретические и методические проблемы реферирования (исторические науки) / И. Н. Кравченко // Реферирование в общественных науках: теория и методика / АН СССР, Ин-т науч. информации по общ. наукам. – М. : Наука, 1982. – С. 19–42.

10. *Кушнарченко, Н. М.* Наукова обробка документів : підручник / Н. М. Кушнарченко, В. К. Удалова. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К. : Знання, 2004. – 331 с.

11. *Лутовинова, В. І.* Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації : практич. посіб. / В. І. Лутовинова ; АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Четверта хвиля, 2007. – 72 с.

12. Обзорно-аналитическая деятельность [Электронный ресурс] : гипертекст. учеб. пособие / Казан. гос. ун-т культуры и искусств ; сост. Ф. А. Абдуллина. – Текст. дан. – Казань, 2003. – Режим доступа: <http://abfarida.narod.ru/index.htm#oglavlenie>. – Загл. с экрана.

13. *Пастухов, В. М.* Общие понятия обзорной литературы / В. М. Пастухов // НТИ. Сер. 1, Орг. и методика информ. работы. – 1983. – № 4. – С. 19–24.

14. *Сорока, М. Б.* Національна система реферування української наукової літератури / М. Б. Сорока ; НАН України, НБУВ. – К. : НБУВ, 2002. – 209 с.

15. Типология изданий / НПО «Всесоюз. кн. палата», НИИ книги ; ред. А. Э. Мильчин. – М. : Кн. палата, 1990. – 231 с.

16. *Яцевич, Н. А.* Теоретические основы информативно-целевого подхода к свертыванию информации первичного документа / Н. А. Яцевич // Вопросы библиографоведения и библиотековедения : межведомств. сб. – Минск : «Университетское», 1989. – Вып. 10. – С. 52–61.

О. П. Дорофеева

Теоретико-методологические основы составления реферативных обзоров

Освещены вопросы практического значения реферативного обзора, теоретических и методологических основ реферирования, пути дальнейшего

розвиття даного виду вторичного інформирования. Рассмотрена классификация и компаративная характеристика обзорной и реферативной информации. Описаны методики подготовки реферативного обзора. Ключевые слова: реферирование, реферативный обзор, вторичная информация, свертывание информации, информационный поток, информационно-аналитическое обеспечение.

O. P. Dorofeyeva

Theoretical and Methodological Principles of Abstract Reviews Compilation

The practical importance of an abstract review, theoretical and methodological principles of abstracting, ways of further development of this kind of secondary informing are highlighted. The classification and comparative characteristic of the review and the abstract information are considered.

Key words: abstracting, abstract review, secondary information, surrogation of information, informational flow, informational and analytical provision.

УДК 002.63(477):002.1-028.14:004.6

С. Е. Кириленко,

провідний інженер

Інституту проблем реєстрації інформації НАН України

АРХІТЕКТУРА ТА ТЕХНОЛОГІЯ НАПОВНЕННЯ РЕФЕРАТИВНОЇ БАЗИ ДАНИХ «УКРАЇНІКА НАУКОВА»

Наведено основні цілі розроблення інтегрованих інформаційних систем. Висвітлено принципи та технологію представлення інформації в реферативній базі даних «Україніка наукова». Спроектовано технологічний цикл створення реферативної БД «Україніка наукова» та її друкованого видання УРЖ «Джерело».

Ключові слова: реферативна база даних «Україніка наукова», УРЖ «Джерело», інформаційна система, база даних Scopus, технологічний цикл.

Постановка проблеми. Сучасні електронні комунікаційні системи надають додаткові можливості отримання інформації різних видів. Результатом комунікаційних процесів стають масиви документів, що зберігаються в електронних базах.

Розроблення принципів і методів корпоративного формування реферативних БД потребує використання зарубіжного досвіду створення й експлуатації великих автоматизованих інформаційно-пошукових систем. Ними є Chemical Abstracts Service (CAS) в галузі хімії, Medical Literature Analysis and